

ר' ישעיהו ז'רחביצקי ז"ל

כל ימיהפסח היו מחסני תבואתו ומרתף היי"ש פתוחים לרווחה, ממש הפקר, ואכרייהכפר לא העיזו לנגוע בהם.

פעם אחת, בערב־פסח, בין השמשות, עמדה לפני ביתו מרכבה רתומה לשני סוסים אבירים ושני אב־רכים נכנסו וביקשו להתארח אצלו בשמונת ימי החג מפני שלא יספיקו לבוא עד הערב אל העיר והמה מרחוק באו לשמע הצדיק, והוריהם שלחום אל ביתו למען ילמדו אצלו יראת שמים. "לא — ענה להם ר' ישעיהו — סעו ל"מיר"! "הלא לא נגיע לשם עד הערב, והשמש נוטה לערב"? — טענו השנים. והוא השיב להם: "ומה אעשה לכם; לא הייתם צריכים להתאחר בערב יום־טוב, ועל שולחני יש כבר אורחים אחרים". אבל למה תכריחנו לחלל קדושת יום־טוב?" — הקשו הבאים. והשנים התלחשו בייניהם, והתחננו לפניו לתת להם לשהות אצלו ביום־טוב לפחות יום טוב ראשון של החג ואילו בחול־המועד יסעו לעיירה. "במיטב כספנו נשלם, כאשר תשים עלינו, כי לא בני־עניים אנחנו" — המשיכו להתחנן לפניו. "לשני ימים אין זה עסק בשבילי — ענה הרבי — שבו, איפוא, עמדי כל שמונת הימים, אולם שלם תשלמו ארבעים רובל". מחיר זה ובימים ההם, היה גדול מאד, מאד. "יהי כן — אמרו — אבל אנו מתנים במפורש לכלכלנו כהוגן, בשר ודגים". הם התנחמו, שלא ירוויח "אותו צדיק" מעסק זה. וכל שמונת ימיהחג לא נתנו מנוחה לאנשי־הבית, שפט־מום בכל טוב ולא יצאו ידי חובה נגדם. ואפילו העירו את בני־הבית בחצות להכין להם מטעמים ולחמם להם חמין.

נגמר הפסח, ובאו האורחים לשלם, ולא קבל מהם פרוטה. תמהו ולא הבינו? — "וכי משלי נתתי, — אמר להם — הלא מהפקדון שהפקיד הבורא אצלי לתכלית זו. אולם זה יהיה שכרי, שתשכילו גם אתם לקבל אורחים כך, שלא יתביישו לדרוש מכם לפי דרכם והרגלם".

על גבעת בית הקברות בעיר "מיר" עומדת מצבת־אבן קטנה בודדה, ובה כתובת: "פ"נ החסיד רבי ישעיהו ב"ר מרדכי ושח"ח, יום ג' תשרי בשנת תקכ"א". זוהי מצבת קברו של ר' ישעיהו ז'רחביצקי זצ"ל.

התושבים היו מספרים, שב"פנס הקהל" העתיק שאבד בשעת השריפה, היתה רשומה צוואתו של ר' ישעיהו שלא לציין על מצבתו תוארים וכיבודים, ובקושי התירו לכתוב עליה "חסיד". חלקת האדמה סביב הקבר היא פנויה, — מפני שאף בזמן ההוא, כשהעיר היתה מלאה חכמים ואנשי־מעשה נהרו מלחפור להם קברים בקרבת הצדיק.

מאז עברו למעלה משלשה יובלות, ושמו של ר' ישעיהו ז'רחביצקי נתפרסם בעולם ולא נשכח. גם עתה באים מרחוק להתפלל על קברו, ויש שלוקחים מעפרו כסגולה. האגדה לא הכניסתו בעב־הענן ולא טיפחה עליו גוזמאות ומעשי־נסים. היא מספרת רק על גדולתו ביראת שמים ומעשים טובים.

כידוע, גדלו הגר"א זצ"ל, והוא שפרסמו בעולם. נמצא כתוב שהגר"א שלח את בניו לר' ישעיהו ל־חנכם ביראת ה' ובמדות טובות. מן ההר הגדול, הגר"א, נחצב מקורו, מימיו צלולים ולא נתעכרו בבדיות ובגוזמאות. הגר"א איש־אלקים קדוש, שם ידו עליו והוא שאמר על ר' ישעיהו שנתקיים בו הכתוב: "וראו כל עמי־הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".

ר' ישעיהו גר בכפר, מרחק עשרה קל"מ מעיר "מיר". ועד היום מספרים האכרים לתומם, כי לפנים גר שם איש־אלקים יהודי, והיו האכרים משלחים את פרותיו בשדותיהם, כדי שיבוא לגרשן משם; והיו אומרים: "לדגן אין לגשם צורך, אם ישעיהו בו דורך".

המחבר — אביהם של ד"ר אהרן ז'רחביצקי ודוד זכאי.

אולם לאחר נדודים וטלטולים בא הסוחר ומצא — איש יהודי פשוט, כפרי, משך בכתפיו ולא הבין: מה ראה אותו צדיק ממזבז להטרידו ולשלחו בדרך ארוכה כזו. אולם לאחר סעודה ראשונה, כשמוע האיש את ר' ישעיה מברך ברכת-המזון, מדריג ועולה עד שהגיע ל"פוחת את ידיך ומשביע לכל חי רצון", מיד תמו ונעלמו כל ספקותיו והיו כלא היו, ולבו שב להיות תמים עם אלקים באמונת אמן.

הפריץ של ז'חוביץ כינס באחוזתו שרים ופריצים למסבה, והתפאר בפניהם על גודל צדקותיו של חוכרו היהודי ר' ישעיה, שבזמן שהוא מתפלל "שמונה-עשרה", יש לו התפשטות הגשמיות עד שאפילו אם יירה ברובהו כדור סמוך לאזנו, לא יזוז ר' ישעיה ממקומו ולא ירגיש כלל. בקשו הפריצים להוכיח אם

לר' ישעיהו ז'חוביצר היו תרעומות על בית-דין אחד, שהיה ידוע בפשרותיו. אמנם, מצוה לפשר, אבל חובה על הדיינים להיות זהירים מאד שתהיה פשרה קרובה לדין-התורה. פעם נתן לו אחד האו"ר-חיים סכום הגון לפקדון ליום-השבת, במוצאי-שבת בקש את פקדונו, וענה לו, "לא היו דברים בעולם". באו לבית-הדין, התובע טוען: הפקדתי, ונתון סימנים בשטרות למיניהם — וזה עונה: להד"ם. באו הדיינים במבוכה, מה לעשות? להשביע את ר' ישעיהו שבועה כדין — היתכן? להשביע את הצד שכנגד? הלא וודאי הוא חשוד על שבועת-שוא, אם ר' ישעיהו אומר "להד"ם". החליטו לעשות פשרה, אז הוציא ר' ישעיהו את כל כסף-הפקדון ועוד הוסיף לתובע משלו על צער ושבת. ולדיינים אמר: רבותי,

קבוצת זקנים במיר

אמנם נכון הדבר, ומצאו שאמנם דברי חברים בעל אחוזת ז'חוביץ נכונים ואמיתים.

ר' ישעיה היה יושב כמה שנים בכפרו ז'חוביץ על אדמה שחכר מן הפריץ ופרנסתו היתה בשפע. היה מכניס-אורחים שאין כמוהו ומאות אורחים נהנו ממנו. נתקנא בו שכנו היהודי, שאף הוא היה גר באותו כפר ובא אל הפריץ להשיג גבולו של ר' ישעיה, הוסיף על דמי-החכירה ובלבד שיהיה חוכר במקומו. הפריץ הסכים להצעתו ועשה אתו חוזה לשלוש שנים, אולם בתנאי, שלא יוודע הדבר לאיש

היו זהירים בפשרות, ראו כמה הייתם עתידים ליתן את הדין.

העיד הרב רמ"א מירמיץ שאותו מעשה נרשם בפנקס-הקהל לזכרון לדורות.

וזה קראתי באחד הספרים כמבוא ל"סדור תפלה"; מעשה בסוחר אחד, שבא אל המגיד ממזיבו, לבקש תיקון לנפשו, מפני שנתפס ר"ל לספיקות בעיקרי אמונה, — "לז'חוביץ לך, אל החסיד ר' ישעיהו ושב ורפא לך". הדרך ממזיבו למיר מהלך שבועות.

אורחים, שמע על צדקתו של ר' ישעיה, נסע אליו לראות התנהגותו. כשבא אליו, קבלו ר' ישעיה בסבר פנים יפות, ראה שר' ישעיה מגיש לכל אורח ואורח מאכלים לפי רצונו והרגלו, בשר או חלב, וכדומה. לא עשה הדבר רושם על האורח שהרי אף הוא היה מתנהג כך. כשהגיע זמן שינה, והאורחים ישנו כבר את שנתם, השים האורח עצמו ישן, והשגיח במעשיו של ר' ישעיה. והנה ראה האורח שהלך ר' ישעיה לבית קטן סמוך לדירתו, כעין מערה, והיה מסתגר בו, ובוכה בכי גדול ועושה חשבון הנפש לעצמו: "וי, לך, ישעיה, ואוי לנפשך, זכור מה עשית היום, כמדומה לי שעברת על שתי עבירות, תן דיך-וחשבון לפני מלך-מלכי-המלכים".

מרב פחד סמרו שערות-ראשו של האורח בעמדו לפני הדלת. שמע קול קורא "מחיתי כעב פשעך והוזהר מהיום והלאה להמנע שלא לעשות ככה". נסע האורח לביתו, בהשתוממות על צדקותיו של ר' ישעיה והודה שלא לחינם אומרים עליו שהוא צדיק, תמים.

ב"הצפירה", 1899 גליון 265 מביא בן-ציון אייזענשטאדט, את הנוסח הנ"ל על מצבת קברו של ר' ישעיה זוכאויצער, ומעיר:

"נפלא הדבר, מאז מת החסיד ועד עתה, קרוב לשלושה יובלות שלמים, עוד שם קדשו כמו חי בפי כל בני ארץ ליטא, ולא זה בלבד כי אחינו בני בריתנו יעריצוהו ויקדישוהו, כי אם גם רבים משאינם בני ברית, וביחוד בסביבות הכפרים אשר בכל גליל נאווהגרוזוק, יזכירו את שמו אף עתה בדחילו ורחימו, וקדוש וברוך יאמרו לו.

האגדה מספרת מדור לדור, כי בהיות אשר עין במו ראו, שבכל מקום אשר דרכה כף החסיד עליו, היתה הברכה מצויה, השכילו האחרים בני הכפר זוכוביץ, (כחמש פרסאות בקרבת העיר מיר) שכניו, להכניס בכוונה את בעירן לשדור תיהם, למען ימהר החסיד הזה, שהיה זהיר ושמור מאד בנוקי אחרים וחס על ממונם של אינם בני-בריתו כשל ישראל — להוציא את בעירו וכשיעבור דרך השדה שלהם יבורך היבול בגללו.

לפי-שעה. כוונתו של הפריץ היתה לנסות, אם אמנם ר' ישעיה, הוא איש קדוש וצדיק, כדעת הבריות, ואם יודע לו הדבר מן השמים.

שכנו של ר' ישעיה, לא עמד בעצמו בתנאי זה, בא אליו והראה לו את שטר החווה שבינו לבין הפריץ. בקש ממנו ר' ישעיה להעתיק לו את נוסח החווה וכן היה. הלך האיש לדרכו ושכח על כל הענין. כשהגיע הזמן לחדש את חוזה-החכירה על הקרקע, בא הפריץ לר' ישעיה ואמר לו: "מה יהיה כעת? האם תקבל להבא חכירת-קרקע זו?" — ענה לו ר' ישעיה: אינני מבין כוונתך, הלא כבר החכרת אותה לאיש אחר והרי לפניך נוסח החווה וחתימתך. ראה הפריץ את הדבר אמר לו: "כעת נוכחתי, שאמנם איש צדיק אתה, והחווה שעשיתי עם שכנך, הוא בטל ומבוטל".

אותו הפריץ רצה לנסות את ר' ישעיה עוד נסיון. הוא גידל בחצרו עגל שפטמו כמה שבועות בחלב של חזירה ונתן את העגל במתנה לר' ישעיה לחג-הפסח. זוגתו של ר' ישעיה לא ידעה דבר ומלחה את בשר העגל השחוט בכלי. בפרוס החג באו ליטול את הבשר והבחינו בכסוי של קורי-עכביש על הכלי למעלה. באה אשתו של ר' ישעיה וספרה לו, מיד ענה לה: "דעי לך, שריח הבשר הוא, ריח בשר-חזיר ואל תגעו בבשר זה". אחרי החג שלח הפריץ לקרוא לו ושאלהו, אם היתה לו הנאה בבשר-העגל ששלח לו במתנה. ספר לו ר' ישעיה את כל המעשה.

פעם אחת נסע ר' ישעיה ל"יריד" בעגלה מלאה בד ופשתן, כשהגיע זמן תפלה הניח את העגלה בלי שמירה והלך לו להתפלל. באו גנבים וגנבו את הסחורה. כשהודיעו לצדיק על הגניבה, פרש כפיו לשמים ואמר: "רבנו-של-עולם! הלא הכסף והסחורה אינם שלי, אלא של אחרים שלויתי כסף מהם!" מיד נפל פחד על הגנבים, והביאו לו את הסחורה ובקשו מחילה על החטא והצער הגדול שגרמו לו.

אחד החסידים שהיה מקיים מצוות הכנסת